

Kāda bija FSC 2026.gada vasara – procesi, lēmumi un izaicinājumi

Latvijas Mežu sertifikācijas padome

Šovasar FSC - *Forest Stewardship Council* - galvenā aktualitāte un lielākā problēma Eiropā ir pielāgošanās ES Atmežošanas regulas – EUDR - prasībām, ko papildina cīņa pret zaļmaldināšanu, jaunu piegādes ķēžu standartu pārstrāde un klimata risku ietekme uz mežsaimniecību.

Kam jāpievērš uzmanība

Ir atjaunināts FSC Normatīvais modulis un 2026. gada 14. augustā FSC publicēja šo pārskatīto Normatīvo moduli un tā pielikumus, kas stājas spēkā 17. augustā. Izmaiņas tika veiktas, lai reaģētu uz Eiropas Komisijas maijā ieviestajām EUDR prasību vienkāršošanas pakotnēm, atvieglojot administratīvo slogu sertifikātu turētājiem.

Tika veikta Piegādes ķēžu – CoC - standartu pārstrāde. No 15. maija līdz 15. jūnijam FSC rīkoja plašu sabiedrisko apspriešanu par būtiskām izmaiņām piegādes ķēžu *FSC-STD-40-004* un sertifikācijas institūciju standartos. Šī ir apjomīgākā piegādes ķēžu reforma pēdējo gadu laikā, lai uzlabotu izsekojamību.

Kā jau iepriekš ziņojām, FSC veica kampaņu un saukļu maiņu pret zaļmaldināšanu. Reģistrējoties jaunajām ES direktīvām pret zaļmaldināšanu, FSC paziņoja par radikālām izmaiņām mārketingā. Līdz 2026. gada 31. augustam uzņēmumiem bija jāpārtrauc līdzšinējās devīzes - "*Forests For All Forever*" izmantošana reklāmas licencēs un produktu marķējumos.

Turpmāk uz marķējumiem par obligātu elementu kļūst tīmekļa vietnes adrese *fsc.org*. FSC organizēja sabiedriskās aptaujas par dabas aizsardzību. No 8. līdz 24. jūlijam FSC organizēja globālas un reģionālas aptaujas, lai meklētu jaunus risinājumus mežu saglabāšanai, atjaunošanai un bioloģiskajai daudzveidībai saskaņā ar jauno Klimata un bioloģiskās daudzveidības stratēģisko ietvaru (2026–2032).

Lielākās problēmas un izaicinājumi

Pastāv liels EUDR izpildes spiediens un neskaidrība. Lai gan Eiropas līmenī ir diskutēts par laika grafikiem un atvieglojumiem vidējiem un lielajiem uzņēmumiem, meža nozarē saglabājas milzīgs spiediens nodrošināt pilnīgu koksnes izcelsmes ģeolokāciju un izsekojamību caur digitālo rīku *FSC Trace*. Jūlijā FSC uzsāka pastiprinātu darījumu pārbaudes ciklu - *transaction verification loop* - mājsaimniecības un higiēnas papīra ražošanas sektorā, lai novērstu neprecīzu datu un nesertificētu materiālu ieplūšanu sistēmā. Tāpat turpinās problēmas ar nelegālas koksnes - Krievijas bērza saplākšņa u.c. - iespējamu apriti Eiropas tirgū caur trešajām valstīm Kazahstānu, Gruziju, Ķīnu u.c., kas grauj sertifikācijas uzticamību.

Eiropā, piemēram, nesen apstiprinātajā Francijas nacionālajā standartā, par nopietnu problēmu kļuvusi sertifikācijas izmaksu un prasību salāgošana mazo meža platību īpašniekiem, kuriem stingrie ES un FSC birokrātiskie noteikumi ir finansiāli par smagu. Ļoti būtiska nozīme ir klimata un dabas katastrofu ietekmei. Vasaras mēnešos Eiropu piemeklējušas spēcīgas vētras un mizgraužu invāziju uzliesmojumi, kas liek FSC steidzami pārskatīt sanitāro ciršu un meža atjaunošanas standartu piemērošanu, lai nezaudētu elastību krīzes situācijās. Baltijā un Skandināvijā papildu riskus un darbu apturēšanu mežos vasaras beigās radījuši arī dzīvnieku slimību uzliesmojumi, kā piemēram, Āfrikas cūku mēris Somijā.

Kā FSC Normatīvais modulis palīdzēs atbilst EUDR?

FSC Normatīvais modulis ir brīvprātīgs standarts, ko uzņēmumi var pievienot savam esošajam FSC sertifikātam, lai sistēmiski izpildītu ES Atmežošanas regulas (EUDR) prasības.

Pēc tam, kad Eiropas Komisija 2026. gada maijā nāca klajā ar pasākumiem administratīvā sloga mazināšanai, FSC nekavējoties pārstrādāja moduli un publicēja jauno versiju 2026. gada 14. augustā. Galvenie ieguvumi un mehānismi uzņēmumiem ir šādi:

- Vienotā platforma "FSC Trace" - Modulis ir integrēts ar digitālo blokķēdes rīku *FSC Trace*. Tas ļauj uzņēmumiem droši un šifrēti nodot tālāk pa piegādes ķēdi kokmateriālu ģeolokācijas datus (zemes gabalu koordinātas) un izstrādes laiku, kas ir obligāta EUDR prasība.
- Riska novērtēšanas automatizācija - Sistēma palīdz automatizēt likumības un atmežošanas riska novērtējumus

konkrētajos reģionos. Ja koksne nāk no FSC sertificēta meža, liela daļa EUDR nepieciešamo pārbaūžu (*due diligence*) jau ir veiktas nacionālā standarta līmenī.

- Vienkāršotā procedūra mazāka riska valstīm – šī gada augustā ieviestie precizējumi atvieglo dokumentācijas prasības tiem uzņēmumiem, kas iepērk koksni no valstīm vai reģioniem, kurus Eiropas Komisija ir klasificējusi kā zema riska zonas.

Kampanas "Forests For All Forever" beigas

Līdz ar Eiropas stingrāko nostāju pret nepierādāmiem vides paziņojumiem - t.s. *Anti-Greenwashing* direktīvas, FSC International ir veikuši vēsturiskas izmaiņas savā zīmola identitātē, kas uzņēmumiem bija jāievieš līdz 2026. gada 31. augustam.

- Populārais sauklis "*Forests For All Forever*" reklāmas licencēs un uz produktu marķējumiem vairs nav atļauts. Tas tiek uzskatīts par pārāk vispārīgu un patērētājus potenciāli maldinošu, jo neviens mežs nav "uz mūžu" garantēts tikai ar sertifikātu vien.
- Uz visiem jaunajiem preču marķējumiem un reklāmas materiāliem tagad ir obligāti jānorāda teksts - *fsc.org*. Tas darīts, lai patērētājs uzreiz varētu piekļūt publiskajai datubāzei un pārbaudīt uzņēmuma sertifikāta statusu un ilgtspējas ziņojumus.
- Sertifikācijas iestādes vasaras mēnešos ir pastiprinājušas auditus tieši mārketinga nodaļās. Uzņēmumi vairs nedrīkst lietot FSC logotipu blakus nepierādītiem apgalvojumiem kā "100% ekoloģisks" vai "klimatneitrāls", ja tam nav atsevišķa, neatkarīga audita apstiprinājuma.

FSC situācija, aktualitātes un izaicinājumi Latvijā un Baltijā

Baltijas reģionā - Latvijā, Igaunijā, Lietuvā - šī vasara ir bijusi saspringta, jo vietējā kokrūpniecība ir ļoti atkarīga no eksporta uz Rietumeiropu, kur FSC sertifikāts un EUDR atbilstība ir priekšnosacījums preces pārdošanai.

- "FSC Trace" pilotprojekti un testēšana - Latvijas un Igaunijas lielākie mežizstrādes un pārstrādes uzņēmumi vasarā aktīvi piedalījās *FSC Trace* sistēmas testēšanā. Baltijas valstīs ir ļoti

labi attīstītas valsts meža inventarizācijas un ģeotelpisko datu sistēmas, piemēram, LVM GEO Latvi, tādēļ galvenais izaicinājums bija šo datu tehniska integrācija FSC globālajā platformā.

- Nelegālās koksnes riski un tranzīts - Baltijas reģions joprojām atrodas paaugstinātas modrības zonā attiecībā uz sankciju apiešanu. FSC un sertifikācijas iestādes šajā periodā veica pastiprinātus nepieteiktos auditus Baltijas ostās un pārstrādes uzņēmumos. Tika meklētas norādes par Krievijas vai Baltkrievijas izcelsmes koksnes - īpaši bērza saplākšņa un mēbeļu detaļu - iespējamu ieplūšanu caur tādām valstīm kā Kazahstāna, Turcija vai Ķīna.
- Diskusijas par dabas aizsardzību un nacionālajiem standartiem - Latvijā turpinās diskusijas par mežizstrādes ierobežojumiem putnu ligzdošanas laikā un mikroliegumu ietekmi. FSC nacionālo standartu kontekstā uzņēmumiem nākas sabalansēt ekonomiskos zaudējumus, ko rada vasaras dīkstāves vai ierobežojumi, ar FSC prasībām saglabāt augstvērtīgos mežus - HCVF.
- Mizgraužu un klimata riski - Līdzīgi kā Centrāleiropā, arī Baltijā vasaras beigās tika fiksēta augsta egļu astonezību mizgrauža aktivitāte. FSC sertificētajiem apsaimniekotājiem tas nozīmēja nepieciešamību veikt steidzamas sanitārās circes, vienlaikus nodrošinot, ka netiek pārkāptas FSC prasības par mirušās koksnes saglabāšanu bioloģiskajai daudzveidībai.